

Leenprotocollen van Overijssel

In de Overstichtse en Overijsselse leenprotocollen (=leenregisters) staan over een periode van meer dan vier eeuwen de beleningen (overgangen van bezit) opgetekend van ongeveer 2500 boerderijen, landerijen en tiend- en visrechten in Overijssel, Drenthe, Gelderland en het graafschap Bentheim. De leenregisters bevatten ongeveer 25.000 namen van personen, plaatsen, erven en percelen. Deze bron biedt een schat aan informatie over de lokale geschiedenis, maar ook en vooral over de familierelaties van bezitters van lenen. Dit alles uit een periode waarin andere bronnen van informatie over onroerend goed en personen relatief schaars zijn.

Een repertorium is een systematische analyse van de originele documenten. Bij de overgang van het bezit wordt niet alleen de nieuwe bezitter genoemd, maar in vele gevallen ook de familiebetrekking tot de vorige bezitter. De elkaar chronologisch opvolgende aantekeningen brengen dikwijls meerdere generaties van een bepaalde familie in beeld. Ze bieden tevens de mogelijkheid de geschiedenis van het specifieke erve, perceel of recht te volgen; evenals veranderingen in de naamgeving.

Het leenstelsel heeft een ingewikkelde voorgeschiedenis die teruggaat tot in de vroege middeleeuwen. De leenheer gaf de lenen uit aan de leenman. Oorspronkelijk verleende de leenman aan de leenheer bepaalde diensten, bijvoorbeeld militaire hulp. Bovendien was de belening tijdelijk. Na overlijden van de leenman verviel het leen weer aan de leenheer. Geleidelijk aan - zeker na de middeleeuwen - werden de lenen erfelijk in de familie van de leenman, die ze zelfs kon verkopen. Toch bleef er een door het leenrecht geregelde verhouding tussen leenman en leenheer. Dit leenrecht bepaalde onder andere op welke wijze lenen van de ene op de andere leenman konden worden overgedragen; hetzij door vererving hetzij door verkoop. Hiervan is aantekening gehouden in de leenprotocollen.

Overijssel maakte tot 1528 deel uit van het bisdom Utrecht en werd ook wel het Oversticht genoemd. De bisschop was zowel geestelijk als wereldlijk heer. Na 1528 kwam de soevereiniteit over Overijssel aan de vorsten uit het Habsburgse Huis, eerst Karel V en later Philips II. Na de Opstand kwam die soevereiniteit tenslotte aan de Staten van Overijssel. Al deze soevereinen traden op als leenheer. In de leenkamer vond de administratie plaats van de overgang van het bezit van de lenen. De archieven van de leenkamers zijn bewaard gebleven in respectievelijk het Utrechts Archief voor de bisschoppelijke periode en in het Rijksarchief in Overijssel voor de periode 1528 - 1805.

In 1805 is het leenstelsel afgeschaft.

Leenprotocollen Herike

Ederkinc in der buerscap van Hederke in den kerspel van Marclo.

Z.d. [1379-1382]

Willam van den Lare die Jonghe.

Z.d. [1394 sep 10 - c. 1417]

Willem van den Laer (?)

1433 aug 2

Bruun van den Lare na de dood van zijn vader.

Dat erve Erecing, gelegen in den kerspel van Marckeloe in der buerschap van Hereke.

1457 en latere beleningen hebben "Ereking".

1442 nov 1

Bruun van den Lare.

Deze belening blijkt alleen uit een toevoeging van nieuwe getuigen en een nieuwe datum achter de voorgaande belening.

1457 apr 20

Bruyn van den Lare.

1469 jul 1

Bruyn van Laer Bruynszoen na opdracht door zijn vader Bruyn van Laer, onder de voorwaarde, dat ingeval Bruyn Junior mocht sterven zonder wettige nakomelingen Ereking en zijn anderen leengoederen zouden vererven op zijn zuster Lyse van Laer.

1497 jul 19

Bruyn van Laer Bruynszoen.

In de tekst van de belening is de voorwaarde van de belening van 1469 nog eens letterlijk overgenomen.

1497 jul 19

Berndt van Tye na opdracht door Bruyn van Laer Bruynszoen.

1518 jul 19

Berndt van Thye.

1526 feb 24

Berndt van Thye.

Op de zelfde dag tuchtte Berndt zijn vrouw Geertruydt Roede van Hekeren aan 1/3 van zijn leengoederen en wees haar aan als voogd van hun twee kinderen in geval van zijn overlijden.

1531 nov 24

Berndt vann Thie.

Op dezelfde dag tuchtte Berndt zijn vrouw Gertruydt Roeden van Hekeren aan de helft van zijn leengoederen mits zij niet hertrouwde.

1547 aug 17

Pelgrom van Thye na de dood van zijn vader Berndt van Thye.

1550 dec 7

Agnes van Thye, onmondig, na de dood van haar vader Pelgrom van Thye. Hulder Jasper van Twickell, totdat Agnes mondig geworden of getrouwd zou zijn.

1575 okt 20

Agnes van Thye genoemd Van der Strick. Hulder Ryckwyn van Essen.

Op 3 juni 1577 tuchtte Agnes haar man Dederick Strick aan al haar leengoederen, nadat Dederick haar getucht had aan zijn in het Stift Munster gelegen leengoederen.

1615 nov 1

Frans van Asscheberch tho Geyst na opdracht door Agnes van Thye, vrouw van Alexander van Velen, ridder.

Op 4 november 1630 werd "het erve Erckinck, gelegen in den kerspel van Marckel in der bourschap van Hederick" op verzoek van Frans van Asscheberch to Geest en krachtens besluit van Ridderschap en Steden van 17 mei 1626 samen met Voorhorst te Weddehoen, benevens de tienden van Goersingdam en Maat te Goor, uit het leenverband ontslagen in ruil tegen Wissing en Bosing te Elsen.

Die tiende over 't guet te **Matene**, gelegen in den kerspel van Marclo in der buerschap van Hederic.

1394 aug 25

Herman Sticke.

1415 jan 20

Aernt Sticke Hermanszoen.

1433 aug 3

Aernt Sticke Harmenszoene.

Den alingen tienden aver dat lant toe Matenae mit alle synen toebehoer, gelegen in den kerspel van Marckeloe in der buerschap van Hereke.

To Stichtes Iene: --- , dat **Nyehuys** to Hederike.

Z.d. [1379-1382]

Bruen van der Maet.

1394 apr 28

Roeloff ter Maet.

"Dat Nyehuys toe Hederick" is hier doorgehaald.

Z.d. [1394 apr 28 - 1419 jan 15]

Rodolphus [ter Maet] na de dood van zijn vader Roeloff ter Maet.

1419 jan 15

Gherit van den Thye na opdracht door Roeloff ter Maet.

1433 okt 30

Gert van Tije.

Oding, ghelegghen in den kerspel van Markel.

Z.d. [1379-1382]

Rolof van Hovele.

Dat huys to **Rikardinc** mit sinen toebehoren, ghelegghen in der buerschap van Hederike in den kerspel van Marclo.

Z.d. [1379-1382])

Willam van Bevervoerde.

1394 jan 1

Willem van Bevervoirde.

In den kerspel toe Marcle **Rickerdinc** gelegen in die buerscap van Hedrike.

1437 apr 14

Wibbolt van Warmeloe, zoon van Aernt van Warmeloe, na de dood van zijn vader.

Rickerding myt synen toebehoeren, gelegen in den kerspel van Marcloe in der buerscap tot Hedericke.

1457 apr 21

Wibbolt van Wermeloe.

1484 sep 6

Zweeder van Warmeloe na de dood van zijn vader Wigbolt van Warmeloe.

Dat goet to **Rikerdinc** to Hederke te enen ponde van der heerscap van Diepenhem to horen rechte.

Z.d. [1379-1382]

Heer Frederic van Hekeren, ridder.

Z.d. [1382-1393]

Sweder van Rechter.

In BA1 is "Her Frederic van Hekeren, ridder" geradeerd en vervangen door "Sweder van Rechter heft versocht ende".

Het erve ende goed **Stoevelman**, gelegen in de buijrschap Herike in 't gerichte van Kedingen.

Op 20 maart 1716 werd dit goed krachtens besluit van Ridderschap en Steden van 8 april 1713 tot een Overijssels leen aangenomen in ruil tegen Scherpenzeel te Goor.

1716 mrt 20

Joan Philip Christoffer van Keppel toe Stoevelaer.

1750 nov 25

Georg Borchart Unico van Keppel tot Hengelo als beneficiaire erfgenaam van zijn al vele jaren eerder overleden broer Johan Philip Chris-toffer van Keppel tot Stoevelaer.

De **Stuvelhof**, de **Matene** vor borchleen to Goer, mit hore toebehoringhe gheleghen in den kerspel van Markel. Item --- , **Egberting**, die tiende over --- **Mersschinc**, **Schurinc** to dienstmannegoet.

Z.d. [1379-1382]

Jan Tye.

Z.d. [1394 sep 10 - c. 1417]

Johan van den Tye (?)

Blijkens de van omstreeks 1417 daterende naamtafel van beleende personen voorin het protocol BB was op het verloren fol 20b van dit protocol een belening van "Johan van den Tye" aangetekend. Uit de naamtafel blijkt niet om welke leengoederen het daarbij ging.

1433 okt 30

Johan die Roede.

Den Hoff toe Stuvelinge mit synen toebehoeren; den tienden toe --- , Wising; die Mate te Rae.

Egberting en de tienden van Mersing en Schuring worden niet meer genoemd.

1452 jan 9

Johan die Roede na de dood van zijn vader Johan die Roede.

1457 okt 20

Johan die Roede.

1495 mei 2

Johan van Coevorden na opdracht door Johan die Rode.

De Stuvelhof mytter woenynghe ende toebehoeren, als Johan die Rode ende syne voirvadere dat beseten hebben; dat erve toe Matena; dat erve tot Heckhuys, gelegen in den kerspell van Merckloe in der buerschap toe Heryck. De tienden van Wising worden niet meer genoemd.

1497 jul 21

Johan van Covorden Reynaltssoen.

1505 jul 31

Reynalt van Covorden, onmondig, na de dood van zijn vader Johan van Covorden. Hulder Wolter van Covorden.

1518 jul 21

Reynalt van Covorden.

1526 feb 7

Reynalt van Coevoerden Janssoen.

1531 nov 30

Reynalt vann Coevoerden Janszoen.

1557 mei 22

Reynt van Coeforden.

1574 nov 26

Goessen van Covorden na de dood van zijn vader Reynt van Covorden.

1574 nov 26

Jacob van Covorden na opdracht door zijn broer Goessen van Covorden.

1619 okt 13

Borchardt van Couverden na de dood van zijn vader Jacob van Couverden.

1626 mei 22

Borchart van Coeverden na de dood van zijn vader Jacob van Coeverden.

1686 jun 21

Jacob van Koeverden tot den Stuiveler, luitenant-stadhouder van de lenen van de provincie Overijssel.

1708 mrt 9

Borchard Amelis van Coeverden toe Stuvelaar ende Hengelo na de dood van zijn vader Jacob van Coeverden tot Stuvelaar.

Het Huis te Stuvelaar met syn toebehoren, regt ende geregtigheden ende sodane erven, tijdens ende landeryen, als wijlen syn heer vader --- te lheene gehouden heeft.

1714 mrt 3

Johan Philips Cristoffel van Keppel, zoals zijn oom Borchard Amelis van Coevorden daarmee was beleend.

Het Huijs en havesate Stuweler met alle daartoe gehorende goederen, bestaende ...". Achter "bestaende" is in de tekst ruimte opengelaten.

1729 feb 24

Jan Philip Christoffer van Keppel toe Stoevelaar met lediger hand.

D'havesate Stoevelaar met alle desselfs ap- en dependentien, regten en geregtigheden van dien, erven, landerijen ende tiendens daaronder gehoorende.

Op dezelfde dag werden zijn huwelijksvoorwaarden met Agnes van Rheede van 30 november 1722 bekrachtigd.

1750 nov 25

Georg Borchart Unico van Keppel tot Hengelo als beneficiaire erfgenaam van zijn al vele jaren eerder overleden broer Johan Philip Christoffer van Keppel tot Stoevelaar.

De havezaate Stoevelaar in het gericht van Kedingen gelegen.

1751 jan 2

Derk van der Wijk als koper, hoewel Georg Borchart Unico van Keppel tot Hengelo tot dan toe had nagelaten Stoevelaar en de andere betrokken leengoederen te zijnen behoeve op te dragen.

De andere betrokken leengoederen waren de windmolen te Goor benevens Stoevelman en Wissing te Hericke.

1752 apr 14

Anna Margareta Klint, weduwe Van de Water, namens haar onmondige zoon Joan Hendrik van der Wijk als testamentaire erfgenaam van Derk van der Wijk. Hulder Hertger Vlier.

1756 jul 18

Jan Hendrik van der Wyk als erfgenaam en leenvolger van zijn overleden oom Derk van der Wyk, burgemeester van Zwolle, met lediger hand.

Dienstmannegoed: --- **Wissinc** ende die **Plecht** in den kerspel van Marclo.

Dat erve unde goet geheeten die Grote Plicht gelegen in der buyschap tho Heedreke in den kerspel van Marckeloe off Goer.

1379-1382.

Belening van die Grote Plecht door Coenraet van Thie.

7-11-1401.

Idem door Johan van den Tie Conraetssoen.

21-11-1403.

Idem door Johan ten Thye.

1410-1417.

Idem door Gherijt van den Thye na de dood van zijn broer Johan.

30-10-1433.

Idem door Gert van Tije. Die Grote Plecht ende Wissing in der buerschap van Hederick.

21-7-1447.

Idem door Johan Brantlich voor en verzuimd en ledig leen, zoals Johan ten Tye (gehuwd aan Guede) dat placht te houden.

20-10-1457.

Idem door Johan van Brantlicht en Derick van Tye. Die Grote Plecht te Hederke. Wissing wordt in deze leenreeks niet meer genoemd.

1484 jul 16

Godert van Reede na opdracht door Johan van Brantlicht. Wyssing, gelegen in den kerspel van Merckeloe. De Plecht wordt in deze leenreeks niet meer genoemd.

21-7-1497.

Idem door Goert van Reede.

17-6-1501.

Idem door Adriaen van Rede na de dood van zijn vader Goert van Rede.

21-7-1518.

Idem door Adriaen van Reede. Adriaen van Reede verwierf in 1518 tevens de goederen van de leenvolgers van Derick van Tye, zodat Wissing en Grote Plecht weer in één hand kwamen.

1640 feb 6

Borchardt van Coeverden na opdracht door Joan Albrecht van Rhede.

Het erve ende goet Wissinck in Hericke, kerspel van Marckel, gerichte Kedingen gelegen.

1670 nov 28

Wilhelmina Frederica Ursula van Reede, vrijvrouw ter Horst, vrouwe te Brantlecht, Lengerick, Langen en Nijenborch, namens haar onmondige zoon Henrick Emanuel van Reede na de dood van diens vader Johan Henrick van Rheede. Hulder Peter Eijlers.

Wissinck in den kerspel van Marckelo tot een borchleen tot Goor.

Als voogd wordt genoemd Adolff Frederich vrijheer van Rheede, ridder van de Maltheser Orde, Commandeur te Munster, etc.

1684 jul 30

Jan Albrecht Frederich vrijheer van Rhede, heer tot Brantlegt, Lengerik en Langen, onmondig, na de dood van zijn broer Henrik Emanuel van Reede. Hulder Herman Holt, rentmeester van Brantlegt.

Op 7 juni 1680 hadden de erfgenamen Reede tot Brantlecht uitstel van belening gekregen.

1685 apr 8

Borchard Amelis van Coeverden tot Stuiveler.

1751 jan 2

Derk van der Wijk als koper, zoals Borchard Amelis van Coeverden tot Stoevelaar daarmee op 8 april 1685 als laatste was beleend.

Dat huys to **Zeghebertinch**, den tienden to **Ruwenscote**, ghelegghen in der buerscap to Hederike in den kerspel van Markel.

Z.d. [1379-1382]

Bruen van Hederke.

Z.d. [1394 sep 10 - c. 1417]

Bruyn van Hederic (?)

Blijkens de van omstreeks 1417 daterende naamtafel van beleende personen voorin het protocol BB was op het verloren fol 20b van dit protocol een belening van "Bruyn van Hederic" aangetekend. Uit de naamtafel blijkt niet om welke leengoederen het daarbij ging.

1433 aug 3

Johan van Hederik na de dood van zijn vader.

Dat erve to Segeverding mit synen toebehoer, gelegen in den kerspel van Marcloe in der buerschap toe Hederike. Item den tienden over den Rouwenschaet, gelegen in den kerspel ende buerschap voirseit.

1457 okt 20

Johan van Hederick.

Particuliere leenkamers

Leenkamerarchief erve Hermshuis

Het erve en goed Hermshuis was een leen van de provincie Overijssel. Aan het goed was een leenkamer verbonden. In 1762 werd deze van erve Hermshuis in Enter verlegd naar erve Klein Letink in Elsen. Na de afschaffing van het leenstelsel in 1798 werd zij opgeheven.

De tienden over dat land toe **Matena** met allen sijnen toebehoren, gelegen in dat carspel van Markelo, buirschap Herike, gerigts Kedingen.

22-4-1752.

Nicolaas van der Wyck, gemeensman te Zwolle en rentmeester van de geestelijke goederen in Zalland, na de dood van zijn broer Derk van der Wyck, die het leen in 1742 had aangekocht uit de boedel van Christoffel Philip van Keppel tot Stuvelaar, gelijk daarmee voor het laatst Hendrik Raterink, gerichtsschrijver te Goor, als volmacht van Jacob van Coeverden tot Stuvelaar, op 12-7-1656 werd beleend.

1752.

Drostambt Twente invnr 348. Van der Wijk x Van der Wijk.

Nicolaas van der Wijk vordert handhaving in zijn recht op de tienden van de hoeve Matena bij Goor, in welk recht hij door de pachter van dit goed en door de eigenaar Jan Hendrik van der Wijk tot Stoevelaar wordt gestoord. Incompleteet, geen vonnis, 1752.

1752. Drostambt Twente invnr 349. Van der Wijk x Van der Wijk.

Nicolaas van der Wijk vordert handhaving in zijn bezit van een gedeelte van de nalatenschap van Derk van der Wijk, waarin hij door Jan van der Wijk tot Stoevelaar wordt gestoord. Incompleteet, geen vonnis.

19-11-1767.

Dr. Hendrik Jan van der Wyck, als volmacht van zijn broer dr. Joan Derk van der Wyck, na de dood van hun vader Nicolaas van der Wyck.

31-12-1775.←

Dr. Jan Willem Racer, als volmacht van Jan Hendrik van der Wyck tot Stoevelaar, na opdracht door dezelfde als volmacht van mr. Joan Derk van der Wyck.

15-6-1785.

B. van Megen met de ledige hand, als volmacht van Jan Hendrik baron van der Wyck tot Stoevelaar.

Leenkamerarchief van de havezate Saasveld

De havezate Saasveld lag in de buirschap Dulder in het richteramtb Oldenzaal. De bezitter van het goed - mits voldaan werd aan een aantal kwalificaties - had het rechte verschreven te worden in de Ridderschap van Overijssel. De havezate behoorde in de 16e en de 17e eeuw aan de familie Van Reede.

Dat erve unde goet geheeten die **Grote Plicht** gelegen in der buirschap tho Heedreke in den kerspell van Marckeloe off Goer.

23-3-1547.

Roeloff van Huevell tho Goer met de ledige hand.

21-9-1574.

Roeloff van Hoevell na opdracht door Roeloff van Hoevell.

28-1-1617.

De zoon van wijlen Rodolph van Hovel verkrijgt uitstel om het leen te verheffen.

2-6-1618.

Rudolph Wolter van Hovel zoon van wijlen Wolter van Hovell.

21-1-1642.

Gerrith van Hovel, erfgezeten tot Nyenhuis en Kevelham.

1-3-1649.

Rolef van Hovel tot Nyenhuis na de dood van zijn vader jonker Gerard van Hovel.

Regestenlijst van het Groote en Voorster Gasthuis te Deventer.

No. 947.

1536. Frijdach na Judica. (7 April.)

Memorie eener rente door Hadewijch ter Porten, eene der 12 zusters des H.G., aan de armen aldaar gegeven met behoud der lijftucht, blijkens bezegelden brief van dezen datum van Hendrijck ten Oeuer, Rigter van Kedijngen, zijnde de rente door haar georven van Willem van Graett en Reijntken v. G. ehel., die ze gekocht hadden van Derrijck van Weldijngen en Mette diens vrouw op Cecilia 1460 voor Jacop van Thije, Rigter van Kedijnghe, terwijl dezen ze op S. Lebuinus 1445 weder gekocht hadden van Johan en Bruijn van Hederijck, gebroeders, van Bruijn van Laer en Luetgart diens vrouw uit hun 2 erven **Dalwijck en Rijckerdinck**, waarvan het laatste een leengoed is, gelegen in het kerspel Markel, buurschap Hederijck.

Op een zeer geschonden papier.

No. 1345. H.G.

1607. Dec. 31.

B. S. en R. verklaren, dat Henrick Snijder, in der tijd Provisor des H.G., met hun consent aan Johan Stuir verkocht heeft eene jaarrente van 6½ ggl., welke het H.G. had uit het erve en goed **Dellwijck** te Hericke, en dat Snijder erkend heeft daarvoor ten volle voldaan te zijn.

Met opgedrukt secreet zegel der stad en de handteek. van Secr. Kondewijn. Bijgevoegd 3 brieven van Stuij van 1603 en 1604; het erve wordt daar Daelwijck genoemd.